

1234567

יום המלכות והיחוד

נמצאים אנו במוצאי ראש השנה, ויודע כל אחד ואחד ומכיר הוא בנפשו כי יום זה היה שונה אצלו משאר כל ימות השנה, מרגיש הוא כי היה זה יום של התעלות רוחנית ושהגיע לאיזה הכרה ביסודות המלכות וביחוד ד', ובאמת פשוט הוא שהרי כל היום כולו הוא עסוק בתפילה ומונח ביחוד ובמלכות ובודאי שהדברים משפיעים עליו להתעוררות בענינים אלו. אך מלבד זאת, יום ראש השנה עצמו כיון שהוא יום של מלכות מסוגל הוא האדם יותר באותו יום לקנות ידיעות והבנות ביחוד ובמלכות. השמים והארץ יצירה אחת היא וכל אשר בשמים נמצא אף בארץ, „איהו לא חזי מזלא חזי“, מזלו של החודש הוא מזל מאזנים, מכיון שימי תשרי הם ימים ששוקלים בהם מעשי אדם, — ימים של מאזנים, אף הבריאה עצמה היא מאזנים, וכך מזלו של החודש הוא מזל מאזנים. ולכן כיון שהוא יום של מלכות והיום בעצמו הוא יום משפט ומלכות כי זה הוא עצמו של יום לכך נקל הוא ביותר לרכוש יסודות ביחוד ובמלכות, ואע"ג שאין מרגישים בכך מכל מקום זה כוחו וסגולתו של היום, ליתן רושם על כל יהודי באשר הוא להרגיש ולהתקרב למלכות, רק העבודה המוטלת עלינו שאותה התקרבות שזכינו לה למלכות בראש השנה לא יפוג ריחה בחלוף היום ותישאר ממנה רושם אף לימים הבאים לאחר מכן. כי מטבע הדברים הוא שלאחר זמן חולף להתרשמות, וזו עבודתינו לשומרה ולנוצרה אף אח"כ.

והנה כתב הרמח"ל בדעת תבונות כי כל תכלית הבריאה, תחילתה וההתגלות שתהיה בסופה הוא למטרה זו בלבד, שיכירו הכל ביחוד ד', וזו מטרת ההתגלות וכמו שאמרינן בתפילת היום „וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה“, ומכיון שכן כתב שם, אמת שהיו יכולים בני האדם להיות זוכים במעשיהם ומכירים את האמת ועוזבים ארחות השקר של העוה"ז ברצותם להתקרב אל בוראם וזה בהיותם יודעים ומבינים כבר שכל מה שהוא הפך מן הדרך אשר צוה ד' אינו אלא מכלל סוג הרע שרצה הרצון העליון וברא בהסתר פני טובו. ועיי"ש בהמשך הדברים שכ' שאם הי' אדם הראשון עומד באמונתו ולא הי' מתפתה אחר היצירה"ר אלא אדרבה היתה מתחזקת בלבו האמונה הזאת

מוצאי ראש השנה

ואז ה' נקרא שהשיג היחוד עליון וכו'. שוב לא היינו צריכים לכל אורך הגלות דשית אלפי שנים. שהרי כ"ז הוא רק למטרה אחת שיגיעו הכל להכרה ביחוד ד' ודבר ד' הוא הטוב וכל זולת זה הוא שקר ואין בו מאומה, ולו הגיע אדם הראשון להכרה זו ה' כבר מתגלה הכל ולא הוצרכנו למאומה, וכל הגלות הוא רק שנגיע בדרך זה להכרה זו כי כן הוא רצון השי"ת שנגיע לזה בדרך זה ועיי"ש. וממילא לפי"ז כתב שם דכל יחיד ויחיד אשר הגיע להכרה זו ה' יחודו יתברך מתגלה עליהם מצד עצמם ונמצאים מקרבים להם הישועה ולא ה' צריך הקב"ה להראותו להם בדרך קשי הגלות וארכו, כי כיון שנתברר להם האמת מדעתם די בזה, וכשנתברר נתברר כי כיון שראו הרע והכירוהו ועזבוהו ואחזו באמיתת יחודו הרי נעשה מה שצריך, ועיי"ש. שהרי קושי הגלות הוא לכאורה ראיה שאין זה מתאים לרצון ד' וכיון שכל שיש יותר גלות וקשים נראה יותר כסותר לרצונו יתברך לכן ההתגלות תהא שכל היסורין והגלות שנראים היפוך רצונה יתגלו לעין כל שכולם הם רק רצונו יתברך ונבעו הכל מנקודה אחת של הטבת השי"ת, וכנאמר, "והיה ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד" שיתגלה שהכל הוא אחד, ולכן כל יחיד שהגיע להכרה ביחוד הרי הוא מקרב את הגאולה שהרי הושלמה מטרת הגאולה.

הגרי"ב ז"ל בכוכבי אור שואל, לכאורה ה' מועיל יותר לו ה' יוהכ"פ קודם לראש השנה, שהרי ראש השנה הוא יום המשפט והדין ובו מבקשים אנו חיים ובריאות, ויוה"כ הוא יום מחילת עונות, והרי הקב"ה רוצה בתקנת ישראל וה' צריך להיות תחילה יוהכ"פ שבו נזכה למחילת עונות ואח"כ נוכל לבוא לדין לבקש רחמים מאתו יתברך. ואמר הוא ז"ל אמת הוא שלר"ה ה' מועיל לו קדם לו יוהכ"פ, אך לזכות ליוהכ"פ ולהגיע לכפרת עונות מחויב להקדים לו ראש השנה, שר"ה הוא יסוד המלכות, ובשעה שמכיר הוא במלכות שוב אין מקום כלל למחשבת ויתור. "מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול" כי המלכות היא כולה במהותה דין ומשפט ובדקדוק עד כדי חוט השערה, מלכות משמעותה שאלה הכפופים למלכות הם עבדים, ועבדות פירושה ללא חירות ומחשבה אישית, אלא הכל כפוף ומשועבד הוא למלך, ואף לב האדם חייב להיות משועבד למלכות, כי עבדות כוללת הכל אף צפוני מסתרי לב האדם, וכמה נוראים דברי רבינו יונה בפתיחה כי העובר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר שכבר פרק עול אדוניו מעליו וכאשר יאמר העבד לרבו כל אשר תאמר אלי אעשה זולתי דבר אחד שוב אינו עבד כלל, ונכתבאר דעבדות הוא ללא שיור וללא ויתור כלל.

ונורא הוא להתעורר ממעשי התורה עד היכן מגעת כח המשפט ללא ויתור כלל, [וכ' הר"י שבעשי"ת חייב האדם להתבונן במעשי הנביאים] והתעוררתי

לזה מהא דאיתא בפר' בהעלותך, וידבר אהרן ומרים במשה אודות האשה הכושית אשר לקח. ויאמר ד' פתאום אל משה ואל אהרן ומרים, שמעו נא דברי אם יחי' גביאכם ד' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. ופירש"י אינו אומר בעבדי משה אלא בעבדי במשה, בעבדי אעפ"י שאינו משה במשה אעפ"י שאינו עבדי כדאי הייתם לירא מלפניו הי' לכם לומר אין המלך אהבו חנם, ואם תאמרו איני מכיר במעשיו זו קשה מן הראשונות. כן הוא משפט ד' ודקדוקו בהבחנת מעשי בני אדם מכל הצדדים ומכל האופנים ותבע הקב"ה מאהרן ומרים שח"ו טוענים אתם שאין אני מכיר במעשיו. ובספורנו הוסיף בזה דברים, וז"ל לא ימלט שאין זה כי אם רוע לב — תביעת הקב"ה היא בכל מעשה ובכל דיבור ולא רק המעשה והפעולה עומדים במבחן אלא בוחן ד' את הלב שנמצא באותו מעשה ואין זה דברי מוסר או חסידות אלא זו עיקר התביעה וזכנ"ל שגם הלב מצווה הוא בעבדות, תנה בנך לבך ליי" ונתבע הקב"ה מאהרן ומרים שמעשה זה נובע מרוע לב — אם חשבתם שאני מכיר במעשיו א"כ חשבתם עלי תועה שאני חפץ ברשעים היפך ממה שהי' עליכם לחשוב ובכן הי' לכם לירא מלדבר באיש כזה ואם אולי חשבתם שאני מכיר במעשיו ה"ז קשה מן הראשונות. ובודאי אהרן ומרים בשעה שדברו במשה לא חשבו שחטאת בידם, זרק לאחר שבחן הקב"ה את המעשה מכל פרטי צדדיו הראה שממנ"פ אין המעשה הזה נכון וע"ז אמר לא ימלט שאין זה כי אם רוע לב דהיינו ללא מחשבה כלל, כי זה יסוד משפט ומלכות שאף הלב ניתן לבחינה ובדיקה. כי הרי ביאור היחוד הוא שאין עוד מלבדו, ואף הלב צריך להיות בו אין עוד מלבדו.

ואלו הם תורף דברי הגרי"ב, שהוצרכנו תחילה לראש השנה שבו נשריש בקרבנו יסודות המלכות ומלכות הוא ללא ויתור כלל וגדע יסודות המשפט שהוא קבלת עול מלכות שמים ואז יש תקוה ליום הכפורים שהוא יום מחילת עונות שרק לאחר הידיעה שאין ויתור וכל פרט ופרט יבוא במשפט ועל כולם ישתדל לשוב בתשובה יש תקוה למחילת עונות. ובפשוט הוא שביום ר"ה הרי עוסקים במלכות ומתגבר באדם יסודות המשפט לכן יכול לבוא אח"כ יח"כ, אך להמבואר לעיל בראש דברינו כי יום ר"ה בעצמו הוא יום המלכות וסגולת היום הוא מלכות, ובחלל אויר העולם נמצא יסוד המלכות וכל יהודי ויהודי אף אם אינו מרגיש בואת התגברה אצלו המלכות א"כ מובן היטב מה שהקדים השי"ת ראש השנה ליוהכ"פ שקודם צריך להתגבר ולהתחזק יסודות המלכות וראש השנה הוא יום המלכות והיחוד.

וביותר למה שהוזכר לעיל דברי הדעת תבונות שיסוד בריאת העולם ותכליתה

הוא להגיע להכרת היחוד שאין עוד מלבדו, וכל יחיד ויחיד שהגיע להכרה זו כבר התקרב לבורא וקיים את תכלית הבריאה והרי הוא מקרב את הישועה, וא"כ ימים אלו של ראש השנה שנתבאר דהוא יום המסוגל מכח עצמו להגיע בו ליחוד והכרה במלכות ומעתה כל יחיד אשר ניצל יום זה דראש השנה כמצותו והגביר בקרבו את עיקרי היחוד הרי הגיע במקצת לתכלית הבריאה, הוא הוא אשר יוכל לבוא ביום הכפורים ולבקש מחילה סליחה וכפרה.

ויש להוסיף בזה דברים, שכבר כתבו הראשונים [עיין ברמב"ן בס' אמונה ובטחון] שיש הבדל גדול בין החוטאים, יש חוטא שאמנם חטאתו כבדה ובעל עבירה הוא, אך עדיין נמצא הוא במצב שיכול הוא לזכך את עצמו ולזכות לתכלית שהוא התקרבות לשי"ת כי חטאיו לא לכלכו את כל גופו ולא חדרו עד מעמקי לבו ונשמתו. אמנם רע זמר הוא החוטא שאין לו תקוה כלל לזכות לזכך נשמתו כי עונותיו חדרו לתוך תוכה של נשמתו. כענין בן סורר ומורה שאמרה תורה שימות זכאי ואל ימות חייב וביאר הרמב"ן שנמצא במצב שהוא רחוק מקדושה ודביקות ובודאי שלא יזכה לתקן את מעשיו ולהגיע להתקרבות לשי"ת כן הוא בכל חוטא וחוטא בשעה שיש לו תקוה, הנהגת השי"ת היא בדרך אחר שעושים עמו פשרות ומשתדלים שיוכל לזכות, משא"כ חוטא שאין לו תקוה רע מאוד הוא אחריתו. ונראה שאדם אשר רכש לעצמו הכרה ביחוד השם שהוא כמבואר בדעת תבונות תכלית כל הבריאה א"כ אף שהוא חוטא עדיין מ"מ נמצא כבר במדרגה שיש לו אפשרות להגיע לזיכוך ואז יש מקום לעתידו, ומשו"ה הקדימה תורה ראש השנה שהוא מלכות ויחוד ד' וזנתבאר שהיום עצמו מסוגל לכך ועי"ז נמצא במדרגה שיכול לזכות, ואח"כ יוהכ"פ שיש לו מקום למחילת עונות.

אמנם צריך למידע שאף שזכה בראש השנה להכרה ביחוד ומלכות. מ"מ יכולה הכרה זו לחלוף ללא השארת רושם, ורק ע"י עבודה מתמדת במשך עשרת ימי תשובה ואח"כ כל השנה יוכל להשריש בקרבו את היסודות אשר רכש בראש השנה.

וזה יסוד יציאת מצרים שהוא ענין המלכות, וכדאיתא במכילתא הובא ברמב"ן משל למלך שנכנס למדינה ואמרו לו עבדיו גזור עלינו גזירות אמר להם קבלו מלכותי תחילה ואח"כ אגזור עליכם גזירות, וקבלת המלכות היא יציאת מצרים ומעתה דהתבוננות והעיון בפרשיות דיציאת מצרים היא דרך להוסיף ולהשריש את יסודות המלכות, אך בודאי שאין הכוונה אמירה בעלמא אלא התבוננות מעמיקה וחיוק רב בענינים אלו. „ותעש לך שם כהיום הזה" ביציאת מצרים זכינו להכרה

שתוכל להועיל לנו היום כאילו ראינו בעינינו היום הזה, כי זה הוא יסוד בתורה, ^{אוצר החכמה} שמימות משרע"ה ועד עתה לא ניתוסף בתורה מאומה, [ובנוגע למגילת אסתר וחנוכה היו שאלות אם להוסיפם] וא"כ כל מה שיש לנו בתורה הוא כאילו ובעינינו ^{ראינו} שהרי שמענו מאותם אנשים שהיו בזמן ההוא. ולכן ביכולתנו להתחזק מיציאת מצרים עד שנאמר, „בכל דור ודור חייב אדם להראות כאילו הוא יצא ממצרים“, והרמב"ם הוסיף כאילו „עתה יצא“, והכל אפשר להגיע ע"י עבודה ויגיעה מתמדת ובפרט בעשרת ימי התשובה שהרי נתבאר בספרים שכל יום ויום הוא חלק מראש השנה שר"ה עצמו גם הוא חלק מעשי"ת — וא"כ כל יום מעשי"ת אף הוא מקצת ראש השנה, וכשם שבר"ה זוכים למלכות כן הוא בעשרת ימי תשובה.

אך ללא המשך העבודה יכול הכל לעבור כהרף עין ושינת לילה אחד יכולה לשכח מאתו דברים רבים אשר הקנה לעצמו, ולכן רואים אנו אנשים אשר התעוררו והתחזקו מ"מ לאחר זמן ולא התמידו בחיזוק עבר החזק מאתם והתנהגותם כאילו ולא התעוררו מעולם, וכה דברי הרבינו יונה בביאור המשנה באבות הוא היה אומר אם אין אני לי מי לי, „אם האדם לא יעורר נפשו לא יועילוהו המוסרים“ כי אעפ"י שנכנסים בלבו ביום שמעו ישכחם היצר ויעבירם מלבבו. ללא המשך העבודה אף מוסרי שמעי' ואבטליון לא יועילוהו. ואף שנכנסו בלבו ישכחם היצר, „התעיף עיניך בו ואיננו“ כך דרכה של יראת שמים, ואם נראה אנשים שיש בהם יראת שמים אע"ג שלא הוסיפו להתחזק בו תמידית, עלינו להבין כי אין זו יראת שמים אלא יראת אנשים מלומדה ואין בין היראה האמיתית ליראה מלומדה ולא כלום שאין זו יראה כלל.

וכה הם הדברים שכ' המסילת ישרים בהקדמתו מענין חובת לימוד היראה שדרך קנייתו הוא כביקוש הכסף והזהב, וכמו שאמר שלמה המע"ה „אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת השם“. ואף לאחר שתבין יראת ד' מ"מ ההבל העולמי משכת אותה מלבנו אף שידענו חובתה ועיי"ש וביאור הדבר כי יראה היא השגה רוחנית, ורוחניות הם הרגשים דקים שאין בהם ממשות ולכן מטבעם יכולים לחלוף כשם שבאו אם לא ילחם תמיד למען ישארו הרגשים אלה בלבבו. והיינו דאיתא בקרא „וחסדך כענן בוקר“, ועיי"ש ברבינו יונה שהביא כמה פסוקים בזה, כסף נבחר לישון צדיק ולב הרשעים כמעט פי' מוסר הצדיק זך בלא סיג אבל לב הרשעים השומרים מוסרו כרגע אחד הוא, וצריך האדם בשומעו המוסר לעורר נפשו ועליהם יוסף לקח ולשים הדברים אל לבו ולחשוב בהם תמיד ומלבו יוציא מלין ויתבודד בחדרי רוחו וישיב על נפשו

ולא ישמע אל תוכחת המוכיחים לבדו וכו' ולכן ניתן לנו עבודה תמידית בפסוקי דזמרה ובברכות ק"ש להמשיך ולהוסיף חזק.

„מבשרי אחזה אלוק“ יכול האדם מעצמו ומהנהגתו לראות ולהכיר יסוד המלכות, התעוררתי בימים אלו דאיתא ברמב"ם מהיכן התעורר אברהם אבינו להכיר את בוראו, ועיי"ש ע"י התבוננות בגלגלי הבריאה, שהרי כל הבריאה מורכבת מגלגלים עד לאין שיעור והכל תלוי בגלגל אחד שמוסיף לנוע ללא הרף, ואאע"ה התבונן בזה והיאך יש לו כח לנוע ללא הפסק, ומזה הסיק שיש בורא עולם מחויב המציאות בורא ולא נברא שאין גבול לכוחו. וה"נ יכול להתעורר האדם מעצמו, „הנותן ליעף כח“ הנה לפני ראש השנה נמצא אדם במצב עייפות וחושב היאך יוכל לעבור את הראש השנה. ומ"מ בעת שהגיע ר"ה מתחזק ויכול להתפלל ולהתעלות, והוא כח רוחני, וה"נ יכול להרגיש מכח גופני שער"ה הענית ובר"ה עצמו ב' ימים רצופים עומדים בתפילה ומניין לנו הכח לזה, אלא ע"כ שהקב"ה הוא הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה. ובאמת לא רק בר"ה אלא תמיד מי הנותן לאדם כח שע"י שינה מועטת פגה כל עייפותו, וכן מתעורר אני תמידית בראותי פועלים עוסקים בעבודה גופנית קשה ומאומצה ומנין להם כח ע"ז וע"כ שכדי להשיג את פרנסתם נותן להם השי"ת כוחות לזה. כן יש לראות באנשים שדרוש להם כוחות רוחניים נותן להם הקב"ה כוחות אלו והכל מאתו יתברך שנותן לכל אחד ואחד כדי צורכו.

הערה נוספת יש לנו להוסיף בזה, הנה הפלגנו רבות בשבח ההכרה שזוכה לה האדם בראש השנה, אמנם יכול אדם לחשוב ואעפ"י שהגיע להכרה מ"מ הרי אין זה עיקר השלימות ובודאי צריך הכרה מושלמת יותר, אמנם כבר הזכרנו דברי הסבא מקעלם ז"ל על הפסוק אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך ד' אלוקיך. שאע"ג שנמצא הוא רחוק אך אם יש לו איזה אחיזה ואפילו בקצה יש לו תקוה שיקבצו ד' אלוקיו, ולכן כל שזכה בר"ה להגיע להכרה ביחוד ובמלכות אעפ"י שעדיין רחוק הוא מ"מ יש לו כבר בית יד אחיזה בקצה ויש לו לחשוב שהקב"ה יעזרהו משא"כ מי שאינו מאמין ומכיר — אף בקצה אינו מחזיק. וכמש"כ הרמב"ן כוונת כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה לו שהוא בראנו. ומאחר שאינו מכיר באלוקיו הרי אין לו שייכות כלל אף לקצה, וכל שיש לו אחיזה בקצה השמים יש תקוה שברגע קטן יצא מאפיליה לאור גדול.